

Masterclasses zetten opbrengstgericht werken in kleutergroepen op de kaart

Met Masterclasses voor kleuterleerkrachten zet School aan Zet specifiek in op opbrengstgericht werken in de groepen 1 en 2. Schoolbestuurder Anja Hagedooren van Panta Rhei: "Wij streven naar een doorgaande ontwikkelingslijn van groep 1 tot en met groep 8. Dat kan niet zonder gerichte aandacht voor het kleuteronderwijs."

Wordt op steeds meer scholen gewerkt aan opbrengstgericht werken, voor de kleutergroepen is opbrengstgericht werken vaak nog zoeken hoe het handen en voeten te geven, of stuit het op weerstand van leerkrachten. Gea Spaans, projectleider bij School aan Zet: "Het is duidelijk dat opbrengstgericht werken een onomkeerbaar proces is waarvan iedereen het belang inziet. Het kleuteronderwijs is echter een van de pijnpunten bij opbrengstgericht werken. De uitdaging is: waar werk je gericht naartoe zonder al te klassikaal te werken? Bij de meeste scholen is opbrengstgericht werken in de onderbouw geen aparte ontwikkeling, maar maakt het deel uit van de implementatie van opbrengstgericht werken binnen de gehele school. Er wordt vaak nog wel geredeneerd vanuit de groepen 3 en hoger en hoe dat dan vervolgens vorm te geven in de groepen 1 en 2. Daarmee doe je onvoldoende recht aan de eigenheid van kleuteronderwijs waar spelend leren meer leidend is dan de methode."

Observeren

Op basis van de ervaringen van twintig scholen* die voorop lopen op het gebied van opbrengstgericht werken in de groepen 1 en 2 zette School aan Zet de succesfactoren en knelpunten van opbrengstgericht werken bij kleuters op een rij. Hieruit komt naar voren dat het belangrijk is dat kleuterleerkrachten over vakinhoudelijke kennis beschikken. Maar ook dat niet alle leerkrachten van de groepen 1 en 2 sterk zijn in data gebruiken, gegevens duiden, doelen

stellen en deze doelen vertalen naar de dagelijkse praktijk. Spaans: "Uit onderzoek blijkt dat het observatievermogen – gekoppeld aan de doelen die je wilt bereiken – van leerkrachten nog wel een boost mag hebben. Wat observeer je? Welke ontwikkeling wil je zien bij het kind? Welk doel houd je voor ogen? Ben je activiteitgericht of heb je een doel voor ogen waarbinnen je activiteit valt? Vragen waarmee kleuterleerkrachten meer rekening moeten houden."

Masterclasses

School aan Zet ontwikkelde daarom een nascholingsprogramma, in de vorm van acht masterclasses van elk een dag, voor kleuterleerkrachten en intern begeleiders. De masterclasses zijn gericht op opbrengstgericht werken in de kleuterperiode, rekening houdend met de specifieke manier van leren van kleuters en de specifieke organisatie in het kleuteronderwijs. Honderd scholen volgen het programma. Ook bij Panta Rhei, een schoolbestuur met vijftien basisscholen in Leidschendam-Voorburg, Voorschoten en Den Haag, volgen alle kleuterleerkrachten en intern begeleiders of onderbouwcoördinatoren de masterclasses. Bestuurder Anja Hagedooren: "Twee jaar geleden gingen we enthousiast aan de slag met de implementatie van handelings- en opbrengstgericht werken op het gebied van rekenen of taal. De verdere integratie van werken met groepsplannen op alle scholen is daarbij het gemeenschappelijk uitgangspunt. We merkten al gauw dat de kleuterleerkrachten zich er niet altijd mee verbon-

den voelden. Zij konden onvoldoende uit de voeten met het directe instructie-model dat wij voorstaan. De dynamiek in een kleutergroep is zo anders, vertelden ze. Zij kregen te weinig handvatten in hoe ze het directe instructiemodel konden vormgeven bij kleuters.”

Iedereen verantwoordelijk

Inmiddels hebben de eerste leerkrachten van groep 1 en 2 alle masterclasses gevolgd. Hagedooren: “Kleuterleerkrachten hebben alles in hun hoofd zitten. Zij staan heel dicht bij de kinderen en weten doorgaans goed wat kinderen nodig hebben. Dat is fantastisch om te zien. Als groep zijn ze misschien wat al te lang geïsoleerd geweest van het schoolgebeuren als geheel en hebben ze te veel hun eigen ding gedaan. Wat beter kan? Doelgericht observeren, een groepsplan neerzetten, een meer planmatige aanpak hanteren en cijfers gebruiken zonder ze als afrekenmoment te zien. Het is allemaal zeker wel aanwezig, maar het kan soms net een tandje scherper. Het mooie is dat ik zie dat iedereen zich meer verantwoordelijk gaat voelen voor de opbrengsten van de hele school. Als bestuur streven we naar een doorgaande lijn van groep 1 tot en met groep 8 waarbij leerkrachten leren van elkaars inzichten. Dat zie ik langzaam gebeuren. Kleuterleerkrachten zijn bijvoorbeeld sterk in klassenmanagement en kunnen andere leerkrachten leren meer ruimte te creëren voor het specifieke kind. Leerkrachten gaan aan de hand van een kijkwijzer ook bij elkaar in de klassen kijken.”

Bestuurlijke inbreng

Een van de succesfactoren voor omgaan met verschillen en opbrengstgericht werken is een grote bestuurlijke inbreng benadrukt Spaans. “De verantwoordelijkheid ligt nu vaak erg bij de individuele scholen zelf. Op bestuursniveau dient het gesprek plaats te vinden. Hoe richten we ons onderwijs in? Wat zijn onze toekomstbeelden van de scholen? Als je met alle scholen samen van onderwijskwaliteit een ketenverantwoordelijkheid maakt, kun je de kwaliteit veel meer borgen en wordt de doorgaande ontwikkelingslijn beter neergezet.”

Dat laatste is voor Panta Rhei reden om als bestuur scherp zicht te houden op de resultaten van de inspanningen van alle aangesloten scholen. Hagedooren: “In onze stuurgroep opbrengstgericht werken zitten zowel bestuur- als directieleden. Wij gaan uit van bundeling van krachten en leren van elkaar. Niet elke school ontwikkelt zichzelf wel door. Het is verfrissend om ook andere perspectieven te zien naast dat van je eigen team. Dat hoor ik steeds weer terug van de scholen. En door de masterclasses aan alle leerkrachten van groepen 1 en 2 aan te bieden, straal je als bestuur uit dat je oog hebt voor de specifieke aanpak in deze groepen in het kader van opbrengstgericht werken.” ■

* Opbrengstgericht werken bij kleuters. Succesfactoren en knelpunten. Onderzoek uitgevoerd door Oberon in opdracht van School aan Zet (2013).